

VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW
VICEMINISTER PRESIDENT EN VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN,
INBURGERING EN GELIJKE KANSEN

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Conceptnota: flankerende activeringsaanpak voor de verplichte inschrijving van leefloongerechtigden

Samenvatting:

Het is de ambitie van de Vlaamse regering om zo veel mogelijk leefloongerechtigden te activeren richting werk. Om deze ambitie kracht bij te zetten, worden verschillende initiatieven genomen.

Deze nota geeft een overzicht van de reeds bestaande initiatieven en geldende regelgeving (federaal en Vlaams) die betrekking hebben op de activering van leefloongerechtigden. De wettelijke bevoegdheid om te oordelen over de activeringsmogelijkheden van de leefloongerechtigden ligt bij de OCMW's. OCMW's maken met hun cliënten afspraken over een passend activerend traject in het kader van een GPMI en kunnen dit zelf opstarten. VDAB ondersteunt de OCMW's daarbij door sluitende afspraken te maken over de wederzijdse rol in dat activerend traject van de leefloongerechtigde. Het OCMW kan kiezen om de begeleiding naar werk van de leefloongerechtigde deels of volledig in handen van de VDAB te leggen en/of om zelf actieve begeleiding naar werk te blijven voorzien.

We plannen een verdere optimalisering van het VDAB-dienstverleningsaanbod om méér leefloongerechtigden (en andere niet-beroepsactieve burgers) te bereiken en te activeren. Daarbij gaat VDAB sterker inzetten op een meer aanklappende en resultaatgerichte samenwerking met de OCMW's. Daarnaast wordt er een regelgevend initiatief genomen om de verplichte inschrijving van leefloongerechtigden ook in de Vlaamse regelgeving op te nemen zodat VDAB de leefloongerechtigden in kaart heeft.

Vervolgens wordt geschetst hoe de data-uitwisseling met de OCMW's verbeterd kan worden om de resultaten van de wederzijdse activeringsinspanningen transparant te maken.

In deze conceptnota worden eveneens de fundamenten gelegd voor een nog verder uit te werken lokaal activeringspact waarin lokale besturen een bijkomende, resultaatgerichte financiële incentive krijgen. Deze middelen bieden hefboven om meer leefloongerechtigden te activeren richting werk voor lokale besturen.

Situering

Het Vlaamse Regeerakkoord 2019-2024 formuleert de ambitie om meer mensen aan de slag te krijgen. We streven naar een 80% werkzaamheidsgraad. Om die te realiseren wordt er ook gekeken naar wie momenteel niet-beroepsactief is. Één van de doelgroepen die ook in het VESOC-akkoord 'Alle hens aan dek'¹ (14 december 2020) en 'Iedereen nodig, iedereen mee'² (24 maart 2023) in het vizier komen, zijn de leefloongerechtigden.

De Vlaamse minister bevoegd voor Werk en Sociale Economie heeft deze legislatuur al verschillende inspanningen geleverd om meer leefloongerechtigden te bereiken en te activeren (zie verder).

Deze conceptnota heeft tot doel om de activering van leefloongerechtigden kracht bij te zetten. We leggen de basis voor een aantal concrete stappen om méér leefloongerechtigden te bereiken, in te schrijven bij VDAB en te activeren richting werk. We doen dit via 4 sporen:

1. De **verplichte inschrijving van leefloongerechtigden bij VDAB** juridisch verankeren in Vlaamse regelgeving
2. **Het laagdrempelig en complementair dienstverleningsaanbod** van VDAB, partners en OCMW's vlotter toegankelijk maken voor leefloongerechtigden.
3. Een meer **performante data-en informatiedeling** tussen de OCMW's en VDAB.
4. Een **lokaal activeringspact**

De leefloongerechtigde & activering bij VDAB – enkele cijfers

Uit data, afkomstig van de POD-MI (september 2022), blijkt dat 40.756 Vlamingen gebruik maken van het 'Recht op Maatschappelijke Integratie (RMI)', 37.362 Vlamingen ontvangen een leefloon. Daarvan heeft 22.333 een overeenkomst met het OCMW opgemaakt in het kader van de socio-professionele integratie (Geïndividualiseerd Project Maatschappelijke Integratie, GPMI). 2.425 OCMW-cliënten ontvingen een vrijstelling van het OCMW voor de 'socio-professionele integratie' wegens studietraject, startperiode tewerkstelling (3 jaar in een periode van 6 jaar).

Hoewel er reeds een wettelijke verplichting bestaat om leefloongerechtigden in te schrijven bij de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdienst (zie verder), kan VDAB momenteel enkel indicatief weergeven hoeveel van de totale groep RMI-cliënten te identificeren is in de VDAB-databank. Indicatief bedraagt dit aandeel 56% (22.620) ten opzichte van de totale doelgroep RMI (september 2022); hetzij 78% van de groep die een overeenkomst sloot met het OCMW in het kader van de socio-professionele integratie (GPMI). Er zijn evenwel grote verschillen tussen de lokale besturen, voor de totale groep RMI variërende van 30% tot 70%.

Daarnaast is 44% van de bij VDAB geïdentificeerde OCMW-cliënten na een jaar uitgestroomd naar werk. Ook dit % varieert in Vlaanderen van 25-50%. 13% van de RMI-cliënten (varieert tussen de centrumsteden van 7% - 23%) of 23% van de GPMI-cliënten volgt een TWE-OCMW-traject³. 3

¹ <https://www.vlaanderen.be/alle-hens-aan-dek>

² <https://www.vlaanderen.be/publicaties/werkgelegenheidsakkoord-iedereen-nodig-iedereen-mee-40-voorstellen-voor-de-vlaamse-arbeidsmarkt>

³ Tijdelijke werkervaring richt zich naar werkzoekenden en leefloongerechtigden die door een gebrek aan werkervaring en arbeidsattitudes niet onmiddellijk aan de slag kunnen in het normaal economisch circuit. Het traject heeft als doelstelling om deze doelgroep competenties en werkervaring te laten opbouwen binnen een reële werkomgeving. Zo willen we de afstand tot de reguliere arbeidsmarkt verkleinen met als uiteindelijk doel doorstromen naar het normaal economisch circuit.

maanden na een TWE-OCMW-traject is 40% aan het werk. Dit percentage varieert tussen 30% en 50%.

Er bestaat echter geen volledig zicht op het aantal 'bereikte' OCMW-cliënten bij VDAB.

- OCMW-cliënten schrijven zich in bij VDAB in een specifieke categorie (05) en dan zijn ze als groep op vlak van activering op te volgen. Uitzonderingen daarop zijn OCMW-cliënten die zich in een andere categorie inschrijven bij VDAB (bvb. Als 'vrije werkzoekende' of als werkzoekende in 'BeroepsInschakelingsTijd)), waardoor ze niet kunnen gedetecteerd worden als leefloongerechtigde voor monitoring.
- VDAB rapporteert over de OCMW-cliënten die zich in de specifieke categorie (05) hebben ingeschreven bij VDAB. Het percentage 'bereikte' RMI-cliënten bij VDAB (56%) is dus een onderschatting van de realiteit, het is enkel een indicatief percentage voor 'bereikt'.

Alle OCMW-cliënten die ingeschreven zijn bij VDAB hebben toegang tot **het volledige dienstverleningsaanbod** van VDAB. Dit houdt in dat je jobsuggesties krijgt of een opleiding kan volgen. Op vraag van het OCMW en volgens de afspraken gemaakt tussen de OCMW-begeleider en de VDAB-bemiddelaar kan de OCMW-cliënt ook bijkomende dienstverlening op maat bekomen.

Naast de groep RMI-cliënten zijn er 17.057 Oekraïense ontheemden die equivalent leefloon ontvangen (data POD-MI). Het percentage 'bereikte' Oekraïense ontheemden met equivalent leefloon bij VDAB bedraagt indicatief 54% (maart 2023).

→ Uit bovenstaande blijkt dat er nog groeimarge is. Dit zowel op vlak van het bereik van de doelgroep als op vlak van de activering en uitstroom naar werk.

Wat gebeurt er al vanuit Vlaanderen?

Samenwerkingsovereenkomsten tussen VDAB en de lokale besturen & addenda

In navolging op het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024, waarin de samenwerking met lokale besturen als een hefboom geformuleerd wordt in het bereiken van de 80% Vlaamse werkzaamheidsgraad, heeft VDAB in overleg met de VVSG pro-actief de lokale besturen benaderd om **formele samenwerkingsovereenkomsten** op te maken. Daarin worden acties uitgewerkt die bijdragen aan de Vlaamse ambitie.

Op 1/3/2023 heeft VDAB met 76% van de Vlaamse steden en gemeenten (veelal via de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden sociale economie en werk) een samenwerkingsovereenkomst afgesloten. Het is de ambitie tegen eind 2023 richting 90% van alle Vlaamse steden en gemeenten te evolueren. De nieuwe oproep voor de Vlaamse begunstiging van de regiegebieden sociale economie en werk 2023-2024 tonen aan dat het aantal gemeenten dat zich aansluit bij een bestaand regiegebied of zich clustert in een nieuw regiegebied, toeneemt. Bijkomende gemeenten kunnen dan gevat worden in een (nieuwe) samenwerkingsovereenkomst waardoor het bereik eind 2023 zal toenemen.

Voor de activering van de OCMW-cliënten die zich bij VDAB inschrijven wordt volgende flow toegepast: Bij inschrijving van een OCMW-cliënt bepalen VDAB en de OCMW-begeleider de invulling van de ondersteunende activering van VDAB voor de OCMW-cliënt. Dus voor elke OCMW-cliënt bepalen OCMW- en VDAB-begeleider een traject op maat. Voor de groep 'Oekraïense ontheemden

met equivalent leefloon' maken VDAB en lokale besturen op maat van de lokale realiteit en de opportuniteit samenwerkingsafspraken. Ook worden er afspraken gemaakt over wat er gebeurt wanneer iemand werkonwillig blijkt.

VDAB zet samen met VVSG lerende netwerken 'activering' op die Vlaams gebiedsdekkend zijn. Daarin wisselen bemiddelaars en begeleiders expertise uit rond activeringsinstrumenten en tools etc. De raad van bestuur van VDAB (14/12/22) keurde een specifiek actieplan - addendum bij het werkingskader VDAB-Lokale Besturen 2020-2025 goed. Dat '**actieplan Niet-BeroepsActieven'- Lokale Besturen'** zal in de besprekingen in het kader van opvolging van de samenwerkingsovereenkomsten met lokale besturen worden geïntegreerd.

VDAB rapporteert door middel van een **dashboard** aan lokale besturen over het bereik en de activeringsresultaten van bij VDAB ingeschreven OCMW-cliënten. De rapportage vindt plaats op kwartaalbasis binnen de overlegfora die in het kader van de samenwerkingsovereenkomsten worden afgesloten.

Semestrieel stelt VDAB ism de VVSG een **beleidsrapportage** op over de samenwerking VDAB en lokale besturen. Deze beleidsrapportage bevat kwantitatieve data en kwalitatieve 'goede praktijken' die inspirerend zijn voor andere lokale besturen. Daarnaast nemen VDAB en de VVSG-initiatief om minstens maandelijks een 'goede samenwerkingspraktijk' via website, sociale media, tijdschrift of nieuwsbrief in de kijker te zetten. VDAB en de VVSG organiseren lerende netwerken voor netwerkmanagers lokale besturen, regisseurs sociale economie en werk ter kennisdeling.

Daarnaast loopt de voorbereiding van **de vorming van lokale partnerschappen voor werkzoekenden/ personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt met complexe problematiek** via het Europa-WSE Capacity Buildingproject. VDAB, de VVSG, Europa-WSE en de grootsteden zetten hiervoor een 50-tal lokale partnerschappen in Vlaanderen in de steigers. Binnen deze partnerschappen zullen OCMW-cliënten met complexe problematieken en andere kwetsbare niet-beroepsactieve groepen via een multidisciplinair aanbod ondersteund worden om stappen te zetten naar maatschappelijke integratie, inclusief - maar niet uitsluitend - naar werk. Deze partnerschappen gaan van start vanaf januari 2024 en hebben een looptijd van 6 jaar.

Uit de samenwerking die van onderuit is gegroeid, leren we dat er onderling vertrouwen is, dankzij de totstandkoming van een concrete samenwerkingsovereenkomst. De samenwerking van de VDAB-netwerkmanagers lokale besturen met de regisseurs sociale economie en werk is een kritische succesfactor. Door de toegenomen samenwerking op het terrein wordt een toename van acties verwacht in 2023 en 2024.

Ook de implementatie van nieuwe activeringsinstrumenten en/of de verbreding van de toepassingsmogelijkheden van o.a. werkplekleer-instrumenten tbv de activering van leefloongerechtigden door de OCMW's toe verloopt steeds vlotter door de uitgebouwde relaties VDAB en Lokale Besturen/ regisseurs sociale economie en werk. Door de sterke samenwerkingsrelaties worden acute arbeidsmarktproblematieken ook sneller gecapteerd en vertaald naar acties vb. ihkv Oekraïense ontheemden.

Knelpunten

Niettegenstaande de vele inspanningen die gebeuren en het potentieel dat mogelijk te activeren is binnen de doelgroep, zijn er een aantal knelpunten die de tewerkstellingskansen van leefloongerechtigden mogelijk belemmeren:

1. In de praktijk wordt vastgesteld dat het indicatief aandeel OCMW-cliënten die ingeschreven zijn bij VDAB **sterk verschillend is in Vlaanderen**. De redenen hiervoor zijn divers. Dit kan gaan van verschillende invullingen tussen OCMW's inzake gezondheidsredenen en/of billijkheidsredenen die kunnen ingeroepen worden om iemand niet in te schrijven bij VDAB tot OCMW's die voor een groter deel van de leefloongerechtigden zelf toeleiding naar werk organiseren. Een VIONA-onderzoek dat de activering van OCMW's en samenwerking met VDAB in kaart brengt is lopende.
2. **De overdracht van het OCMW naar de VDAB-dienstverlening verloopt soms moeizaam**. De dienstverlening van VDAB en partners wordt als onvoldoende laagdrempelig ervaren. Bovendien is de kennis over de mogelijkheden bij VDAB (nog) niet overal voldoende aanwezig.
3. Er zijn momenteel **geen sluitende data beschikbaar** om de activeringsresultaten van alle OCMW-cliënten weer te geven. Dit betekent dat VDAB enkel informatie heeft over de activeringsinspanningen van leefloongerechtigden die ingeschreven zijn bij VDAB. Er is geen data-koppeling tussen VDAB en lokale besturen.
4. Veel voorkomende drempels in activering van leefloongerechtigden (en ander kwetsbare niet-beroepsactief groepen) zijn het niet hebben van kinderopvang, mobiliteit, de toegang tot het taalaanbod, geestelijke gezondheidszorg etc. Een geïntegreerde lokale activeringsaanpak is des te meer van belang bij deze **kwetsbare doelgroep met een grote afstand tot de arbeidsmarkt**.

We versterken de hefboomen om meer leefloongerechtigden toe te leiden naar de arbeidsmarkt.

Ambitie

Het is de ambitie om meer leefloongerechtigden aan de slag te krijgen, zowel door het **bereik van arbeidsmarktrijpe leefloongerechtigden** bij VDAB te verhogen in een groeipad, als door de lokale besturen van bijkomende incentives tot uitstroom naar werk te voorzien.

Idem voor de ambitie die we willen bepalen met betrekking tot de **activeringsresultaten van arbeidsmarktrijpe leefloongerechtigden** die zijn ingeschreven bij VDAB. Ook op dit vlak is het de ambitie de uitstroom naar werk gradueel te versterken door een versterkte samenwerking met de OCMW's en het gepast dienstverleningsaanbod van VDAB en partners.

Totstandkoming

Om de vier sporen te realiseren zetten we in op een breed draagvlak. We zetten in op dialoog met het werkveld, onder meer de werkgelegenheidsconferentie van 13 juni 2023 moet dat draagvlak mee ondersteunen. Daarnaast verzamelen we ook input uit lopend VIONA-onderzoek.

De opvolging van de eerste drie sporen omtrent de betere samenwerking VDAB en lokale besturen vindt plaats via het structureel overleg via de centrale werkgroep Lokale Besturen, waar VVSG, DWSE, afgevaardigden van lokale besturen, sociale partners en VDAB in vertegenwoordigd zijn. De centrale werkgroep Lokale Besturen is een werkgroep van de Raad van Bestuur van VDAB.

Spoor 4 wordt verder uitgewerkt en opgevolgd met DWSE, ABB, VDAB, en VVSG.

Concrete uitvoering

Voor de vier vooropgestelde sporen wordt een tijdspad voorgesteld. De uitvoering en uitrol zal op korte termijn worden ingeleid.

Spoor 1: De verplichte inschrijving van leefloongerechtigden bij VDAB en de versterkte samenwerking VDAB - OCMW

Huidige situatie:

Uit de huidige regelgeving blijkt het volgende:

- Het OCMW heeft de bevoegdheid om voor de leefloongerechtigden het recht op maatschappelijke integratie te verzekeren. Het traject dat met hen wordt afgelegd kan diverse elementen bevatten, de (re)integratie op de arbeidsmarkt is een belangrijk element hierin. Tewerkstelling is het enige alternatief voor een leefloon.
- Voor deze doelgroep bestaat er een inschrijfverplichting bij VDAB op grond van de omzendbrief 7 februari 2014 betreffende de verplichting voor de OCMW's om hun gerechtigden in te schrijven bij de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdienst. Enkel indien er billijkheids- of gezondheidsredenen zijn, is men vrijgesteld van deze verplichting. Het OCMW oordeelt autonoom over de billijkheids- of gezondheidsredenen in functie van de omstandigheden. Het gaat daarbij niet om een éénmalig oordeel, van zodra er geen sprake meer is van billijkheids- of gezondheidsredenen dient men alsnog over te gaan tot een inschrijving bij VDAB (sociaal onderzoek vindt minstens één keer per jaar plaats).
- Van zodra een leefloongerechtigde zich inschrijft bij VDAB heeft hij recht op het volledige dienstverleningsaanbod dat VDAB ter beschikking stelt (zelf of via partners) als arbeidsbemiddelingsdienst. Voor deze specifieke doelgroep is er een specifieke maatregel (via een apart decreet en BVR) in het leven geroepen, nl. TWE-OCMW (gerealiseerd na de zesde staatshervorming en de overheveling van de bevoegdheid artikelen 60-61 naar de gewesten).
- In de BWHI staat de gewestbevoegdheid inzake het tewerkstellingsbeleid, meer bepaald de bevoegdheid van VDAB inzake arbeidsbemiddeling, vermeld. Sinds de 6de staatshervorming zijn de gewesten bevoegd voor de programma's voor de begeleiding van leefloongerechtigden om ze opnieuw te integreren in de arbeidsmarkt (artikelen 57quater, 60 en 61 van de OCMW-wet). De activering van leefloongerechtigden kan hieraan dus gelinkt worden.
- VDAB heeft daarnaast, in functie van de nieuwe opdrachten die ze als activeringsregisseur naar alle niet-beroepsactieve personen opneemt bijkomende bevoegdheden gekregen (artikel 5, §1, 12° VDAB-decreet). De activering van leefloongerechtigden valt hier onder.

Waar willen we naartoe?

We willen volgende zaken realiseren:

- De bestaande bevoegdheidsverdeling vanuit Vlaanderen maximaal invullen.
- Een verplichte inschrijving voor leefloongerechtigden/ gerechtigden (equivalent) leefloon waarvoor de stap naar de arbeidsmarkt (op termijn) haalbaar is.
- We raken niet aan de bevoegdheid van de OCMW's om de werkbereidheid in het kader van de toekenning van het leefloon te toetsen. Het OCMW kan wél beroep doen op VDAB om de inschatting te ondersteunen.

- We raken ook niet aan de bevoegdheid voor de OCMW's om dienstverlening zelf aan te bieden. Het OCMW kan, in overleg met VDAB, beslissen om afstand te doen van de regie over dit traject Of om beroep te doen op het aanbod van VDAB en partners. Maar evengoed kan het OCMW zelf dienstverlening blijven aanbieden om de leefloongerechtigde te begeleiden naar de arbeidsmarkt.
- Een helder en gedragen kader omtrent de billijkheids- en gezondheidsredenen die rechtvaardigen dat leefloongerechtigden/ equivalent leefloongerechtigden zich (voorlopig) niet inschrijven bij VDAB.
- Een meer intensieve samenwerking van VDAB met de OCMW's en een meer aanklappend activeringsbeleid tav de leefloongerechtigden/ equivalent leefloongerechtigden.

We willen bovenstaande realiseren met deze acties:

1) Lancering van een ontwerpdecreet "verplichte inschrijving van leefloongerechtigden"

Er zal een op zichzelf staand ontwerp van decreet worden uitgewerkt waarin bepaald staat dat, elke leefloongerechtigde zich verplicht inschrijft bij VDAB, tenzij hij nog niet arbeidsrijp is om een traject naar werk aan te vatten. De beoordeling van het feit of de leefloongerechtigde arbeidsrijp is, blijft bij het OCMW en dient te gebeuren overeenkomstig de geldende federale regelgeving (inclusief omzendbrieven die verduidelijken hoe deze regelgeving concreet dient ingevuld te worden).

Vlaanderen baseert zich op de exclusieve bevoegdheid inzake arbeidsbemiddeling als juridische grondslag om dit decreet op te stellen. Gelet ook op de uitdagingen die er nog zijn inzake de activering van de doelgroep en in verband met de data-en gegevensuitwisseling (zie spoor 3), zal hieromtrent het nodige decreetaal worden opgenomen. We achten het noodzakelijk om dit decreet op te stellen omdat we het bereik van de leefloongerechtigden, in functie van hun activering, wensen te optimaliseren.

De controle op en eventuele sanctionering bij het niet naleven van deze inschrijverplichting blijft eveneens gesitueerd bij de OCMW's.

Met dit regelgevend initiatief wordt:

- Het belang van de inschrijving als werkzoekende voor deze groep van niet-beroepsactieve burgers bekrachtigd. En dit als instrument om de activering van deze doelgroep, in het kader van een breder streven naar het opkrikken van de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen, te faciliteren.
- Het belang van de correcte en consequente toepassing van de federale regelgeving bij het beoordelen van de "werkberedheid" van een leefloongerechtigde door het OCMW benadrukt. We erkennen de bevoegdheid die zich situeert bij het OCMW terzake, maar dringen erop aan dat die bevoegdheid zodanig wordt ingevuld dat dit het activeringsbeleid op Vlaams niveau optimaal versterkt.

Dit regelgevend traject wordt zo snel mogelijk opgestart.

2) Afsluiten nieuwe samenwerkingsovereenkomst tussen VDAB en VVSG, binnen de voorziene middelen

VDAB en VVSG sluiten op korte termijn een nieuwe samenwerkingsovereenkomst af waarin beide organisaties het belang van de realisatie van bovenstaande doelstellingen onderschrijven.

De huidige “publieke samenwerkingsovereenkomst tussen VDAB en VVSG in het kader van “samen sterk voor lokaal werk” loopt af eind 2023. De inhoud van deze overeenkomst komt niet meer tegemoet aan de huidige doelstellingen die we willen bereiken inzake activering van leefloongerechtigden. Een herwerking dringt zich bijgevolg op.

Het voordeel van een dergelijke samenwerkingsovereenkomst is dat deze de mogelijkheid biedt om, met respect voor de eigen bevoegdheden, heldere afspraken te maken; Na ondertekening van de overeenkomst kan onmiddellijk worden gestart met de uitvoering ervan.

3) Samenwerkingsakkoord met kracht van wet

We onderhandelen (Vlaams – federaal) een samenwerkingsakkoord met kracht van wet. Dit is een krachtig, en omvattend instrument om de doelstellingen van de Vlaamse regering bijkomend te realiseren en een juridische basis te geven ifv uitvoering ervan door zowel de betrokken Vlaamse minister als federale minister. Met een dergelijk akkoord maakt de Vlaamse regering daarenboven maximaal gebruik van de mogelijkheid, geboden via het federale regeerakkoord, om een asymmetrisch beleid te voeren met het oog op een realisatie van een werkzaamheidsgraad van 80%.

Met een samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse overheid (minister van Werk) en de federale overheid (minister van Maatschappelijke Integratie) kunnen ook alle instellingen/overheidsdiensten op Vlaams en federaal niveau die betrokken zijn en/ of kunnen bijdragen aan de activering van leefloongerechtigden in scope worden genomen. We denken daarbij uiteraard in de eerste plaats aan VDAB en de OCMW's, maar ook de POD MI speelt bv een belangrijke rol als unieke operator voor wat betreft data die te maken heeft met de maatschappelijke integratie (en bijgevolg ook relevante data in verband met de integratie op de arbeidsmarkt) van leefloongerechtigden. Via deze samenwerking kunnen we ook onze betrokkenheid verhogen bij federale beslissingen die worden genomen die impact hebben op activering van de doelgroep.

Spoor 2: Laagdrempelige en complementaire dienstverlening bij VDAB en de OCMW's

VDAB werkt aan een optimalisatie van de dienstverlening en herdefinieert de samenwerkingsafspraken met de OCMW's om het bereik en de activering van leefloongerechtigden (en andere kwetsbare niet-beroepsactieve groepen) te versterken. De concrete afspraken daaromtrent worden vastgelegd in de uit te werken samenwerkingsovereenkomst VDAB-VVSG (zie Spoor 1).

Eenzijds stemmen VDAB en de VVSG met de OCMW's af voor de ontsluiting van een toegankelijk, activerend en complementair dienstverleningsaanbod. Het betreft een laagdrempelig aanbod, op maat van de noden en in samenwerking met partners. We vertrekken hierbij vanuit het huidige aanbod . Voorbeelden zijn:

- Het vereenvoudigen van de instapvoorwaarden bij opleidingen.
- Het onderzoeken welke bijkomende mogelijkheden er zijn - binnen de wettelijke en budgettaire kaders- om werkplekleerinstrumenten door OCMW-begeleiders te laten benutten in het kader van de activering van de leefloongerechtigden.
- We stimuleren samenwerking tussen OCMW's bij jobmatchingsinitiatieven
- We hebben extra aandacht voor de begeleiding van anderstaligen
- Het instroommodel voor leefloongerechtigden wordt verder uitgewerkt

Anderzijds wordt gewerkt aan een versterkte operationele samenwerking VDAB-OCMW. VDAB voorziet ondersteuning bij de inschatting van de activeringsmogelijkheden van leefloongerechtigden door de OCMW's (al of niet toepassing billijkheidsregels):

- Samen met VVSG en de OCMW's werken we mee aan de totstandkoming van een activerend kader van gezondheids- en billijkheidsredenen dat richting geeft aan de OCMW's en dat we vastleggen in de uit te werken samenwerkingsovereenkomst VDAB-VVSG (Spoor 1).
- We verduidelijken het huidige VDAB-dienstverleningsaanbod in de contacten met de OCMW's (bilateraal en via de lerende netwerken) zodat ze in minder mate genoodzaakt zullen zijn om gebruik te maken van de 'gezondheids- en billijkheidsregels'. Voorbeelden daarvan zijn: het kenbaar maken van het VDAB-aanbod (ism partners)
 - Voor klanten met gezondheidsklachten.
 - Voor klanten met weinig kennis van het Nederlands.
 - Voor andere billijkheids- of gezondheidsredenen waarvoor VDAB of partners een aanbod hebben uitgewerkt of ontwikkeld.

Het is voor ons essentieel dat er een sluitende en aanklampende en integrale samenwerking ontstaat tussen VDAB(-bemiddelaars) en OCMW(-begeleiders), met duidelijke rollen en verantwoordelijkheden. Binnen deze aanpak streven we ernaar dat:

- De gemaakte afspraken over de activeringsaanpak van een leefloongerechtigde systematisch worden opgevolgd.
- VDAB actief de expertise ter beschikking stelt mbt inschatten, oriënteren en jobmatching aan OCMW's, bijvoorbeeld door bilaterale en systematische dossierbesprekingen waarbij kennis en aanbod aan activeringsinstrumenten vlot uitgewisseld en ingezet kunnen worden.
- Het maken van afspraken rond warme overdracht van dossiers en dit zowel in de richting van OCMW naar VDAB als van VDAB naar OCMW om ervoor te zorgen dat klanten sluitend opgevolgd en begeleid kunnen worden.
- OCMW's garanderen een sluitende terugkoppeling bij transmissies die de VDAB-bemiddelaar aan de OCMW's over maakt mbt het niet nakomen van afspraken, werkonwilligheid etc. van leefloongerechtigden ingeschreven en in begeleiding bij VDAB.
- Indien de leefloongerechtigden geen passend gevolg geeft aan de verplichte inschrijving bij VDAB zal het OCMW de leefloongerechtigde daar op aanspreken en kan dit aanleiding geven tot een sanctie die wordt uitgevoerd door het OCMW.
- Het transparant maken van het aandeel bij VDAB ingeschreven leefloongerechtigden en de uitstroom naar werk via het dashboard lokale besturen op kwartaalbasis via de overlegfora die in het kader van de samenwerkingsovereenkomsten met lokale besturen zijn opgezet.

Daarnaast engageren we ons om de capaciteit bij lokale besturen/OCMW's te ondersteunen

In 2023 is het beroep maatschappelijk werker erkend als knelpuntberoep. Ook vanuit de lokale besturen zijn er signalen rond tekorten aan maatschappelijk werkers bij de OCMW's. Om aan de slag te gaan bij het OCMW is het beschikken over de beschermde titel maatschappelijk werker een vereiste voor het uitvoeren van de activiteit van sociaal onderzoek. Om het knelpuntkarakter aan te pakken heeft VDAB met ingang van het academiejaar 2023-2024 dan ook **de Professionele Bachelor Sociaal werk erkend** in een aantal studierichtingen. In elke provincie zal er een erkenningsovereenkomst afgesloten worden met één of meerdere hogescholen die deze studierichting aanbieden. Op die manier kunnen ook werkzoekenden door de bemiddelaar van VDAB ingeschat en toegeleid worden naar de opleiding en deze kosteloos volgen.

Met het vormingsfonds Diverscity treedt VDAB in overleg om acties op te zetten om het tekort aan maatschappelijk assistenten aan te pakken. Diverscity engageert zich voor de sector lokale besturen (via oa. het sectorconvenant) voor het opzetten van acties om het tekort aan maatschappelijk assistenten te ondervangen (vb. via filmpjes, speeddates voor nieuw gestarte maatschappelijk werkers, pilootproject rond innovatieve arbeidsorganisatie in sociale diensten van OCMW's,...). Ook het platform sterk sociaal werk wordt betrokken.

Daarnaast zetten we in op het versterken van de samenwerking tussen OCMW's binnen de bestaande regio's sociale economie en werk, vooral voor kleinere OCMW's voor professionalisering van de activeringsaanpak. Kleinere OCMW's met een beperkte capaciteit aan arbeidstrajectbegeleiders, kunnen op deze manier beroep doen op de aanwezige kennis bij andere OCMW's alsook bij de VDAB.

Spoor 3: Het opzetten van performante data-en informatie-uitwisseling

In de huidige samenwerking met de OCMW's en de dienstverlening aan leefloongerechtigden ontbreekt het aan een volledig en actueel inzicht in het profiel en het exacte aantal en tewerkstellingsresultaten voor de volledige groep leefloongerechtigden. Het ontbreekt daarnaast ook aan een operationele uitwisseling van data tussen OCMW's en VDAB die toelaten om elke leefloongerechtigde correct te identificeren, ook als die zich met foutieve informatie bij VDAB registreert. Het is daarom onze ambitie om volledig sluitend te werken en er zeker van te zijn dat elke leefloongerechtigde die ingeschreven wordt ook de gepaste dienstverlening krijgt. We zetten daarom in een performante data- en informatie-uitwisseling.

1. Meer inzicht op basis van geaggregeerde data van KSZ

Om meer inzicht te verwerven in de arbeidsdeelname van niet bij VDAB gekende personen en de volledige potentiële arbeidsreserve beter in kaart te brengen voorzien we nieuwe dataverzameling van geaggregeerde en geanonimiseerde gegevens. Een eerste luik betreft een gegevensaanvraag op niveau van Vlaanderen en de provincies. In samenwerking met het Steunpunt Werk en Departement WSE heeft VDAB een gegevensaanvraag lopen bij de KSZ (Datawarehouse Arbeidsmarkt & Sociale Bescherming) die moet toelaten om de omvang van de arbeidsreserve en het cumuleren van verschillende uitkeringen of socio-economische posities in kaart te brengen. Hiermee kunnen we nagaan in welke mate OCMW-klanten ook gekend zijn bij VDAB of omgekeerd. Daarnaast willen we hiermee ook transities in kaart brengen waarbij burgers zich bewegen tussen verschillende socio-economische posities. Het kan bijvoorbeeld gaan om niet-beroepsactieve burgers die doorstromen naar de arbeidsmarkt, maar ook om burgers die de beweging maken van een OCMW naar VDAB of omgekeerd. Deze data-aanvraag zal ons dus toelaten om voor de verschillende niet-beroepsactieve groepen, waaronder de leefloongerechtigden, de exacte omvang te bepalen en zal ook een beeld geven van de doorstroom naar werk van deze groepen. We verwachten de eerste verwerkte resultaten over een tweetal maanden.

Deze lopende data-aanvraag kent enkele beperkingen. Zo zal er op basis van deze data enkel inzicht verkregen worden in niet-beroepsactieven en dus leefloongerechtigden tot op provinciaal niveau. Daarom werkt VDAB een eigen bijkomende gegevensaanvraag uit die ons zal toelaten om wel tot op gemeentelijk niveau de exacte omvang van de nog niet bij VDAB gekende groep te bepalen, te becijferen in welke mate deze nog niet gekende groep vandaag aan de slag gaat, enz. Deze data-aanvraag zal een machtigingsprocedure vergen en we zijn voor de oplevering van de data afhankelijk van de medewerking van het datawarehouse van de KSZ. De ervaring leert dat er tussen

het indienen van de data-aanvraag en de effectieve beschikbaarheid van de data al snel zes maanden zitten.

Daarnaast verkennen we bij de POD MI of er - bovenop de vandaag reeds beschikbare data via de statistieken op de website van POD MI - bijkomende gegevens met betrekking tot de leefloongerechtigden beschikbaar gemaakt kunnen worden.

2. Uitwisseling/kruising data op individueel niveau

Op de lange termijn is het wel de doelstelling om structureel meer data uit te wisselen over leefloongerechtigden die ingeschreven zijn bij VDAB en die te kunnen combineren met de data waarover VDAB reeds beschikt. Zowel op juridische (privacy, decretale basis, ...) als op technisch vlak zal deze piste nog heel wat tijd vragen waardoor dit ten vroegste in 2025 gerealiseerd kan worden. Hierbij is het van belang om de principes ikv rechtmatigheid en minimale gegevensverwerking steeds te toetsen aan de gevraagde uitwisseling.

Met het Instroommodel Niet-Beroepsactieven (I-NBA) project heeft VDAB samen met de VVSG, een delegatie van OCMW-medewerkers op de werkvloer en KSZ een data-uitwisselingsmodel uitgetekend die tegemoetkomt aan de noden van elke partij om ons gezamenlijk einddoel namelijk het activeren van de leefloongerechtigde, veel beter te faciliteren.

Om de communicatie en de informatie-uitwisseling op cliëntniveau tussen VDAB en de OCMW's op een structurele manier efficiënter, future-proof en GDPR-conform te kunnen realiseren zijn inspanningen noodzakelijk van VDAB, KSZ, POD MI en OCMW's.

VDAB is reeds gestart met de optimalisatie van zijn IT-onderbouw (de fundering) om ervoor te zorgen dat in de toekomst koppelingen met datastromen, capteren en visualiseren van die data en interageren met een institutionele partner (bvb OCMW's) vanuit MijnLoopbaan efficiënt en effectief kan verlopen. Deze architecturale optimalisatie zorgt ervoor dat er in de toekomst veel minder ontwikkeltijd zal nodig zijn om het I-NBA (Instroommodel Niet-Beroepsactieven) data-uitwisselingsmodel te implementeren.

Ook in het belang van de uitbreiding van de doelgroep van de RSZ-korting voor personen zonder recente, duurzame werkervaring is het van belang dat de data-koppeling gerealiseerd wordt.

3. “Mijn Weg Naar Werk”

Momenteel loopt er een pilootproject in Antwerpen ‘Mijn Weg Naar Werk’. De doelstelling van de applicatie is tweeledig. Enerzijds zal via het klantvolgsysteem data m.b.t. het traject naar werk van burgers (woonachtig op het grondgebied van de Stad Antwerpen) uitgewisseld worden tussen, via de applicatie geconnecteerde, partners. Deze datadeling moet de verschillende organisaties, waaronder OCMW Stad Antwerpen en VDAB, in staat stellen om op reeds beschikbare kennis en behaalde resultaten binnen deze trajecten verder te werken. En dus een vlottere en efficiëntere dienstverlening te bewerkstelligen. Anderzijds zal de betrokken burger zelf ook steeds beschikken over deze data. Op macroniveau zal de totale beschikbare data, weliswaar geanonimiseerd en geaggregeerd, bijdragen tot het beter in kaart brengen van de bewegingen van burgers in een traject naar werk en tussen verschillende (lokale) arbeidsmarktactoren.

Om een brede uitrol van het klantvolgsysteem over heel Vlaanderen mogelijk te maken zal er nog een uitbreiding van decretale basis moeten voorzien worden om de nodige gegevens te kunnen uitwisselen tussen VDAB en lokale besturen.

Spoor 4: We zetten een lokaal activeringspact op

Uitgaande van de principes in deze conceptnota ontwikkelen we een (tijdelijk) financieel kader om de activering van (equivalent) leefloongerechtigden te stimuleren.

Lokale besturen zijn een belangrijke schakel in de toeleiding naar werk van leefloongerechtigden, om meerdere redenen:

- Zij kennen en staan het dichtst bij de doelgroep, die zij via het OCMW opvolgen;
- Toeleiding naar werk kadert in realiteit in een ruimer kader van contextfactoren: iemand kan van werk weerhouden worden omwille van het niet hebben van kinderopvang, het bieden van mantelzorg, mobiliteitsbeperkingen, huisvestingsproblemen enz. Een lokaal bestuur kan op al deze verschillende vlakkenondersteuning bieden;
- Een lokaal bestuur is flexibel en kan oplossingen op maat aanbieden.

VDAB als Vlaams arbeidsmarktregisseur, heeft zicht en inzicht op de noden en mogelijkheden op de arbeidsmarkt. VDAB is daarbij een belangrijke schakel in de dienstverlening van werkzoekenden en van leefloongerechtigden. Het is daarom van belang dat lokale besturen en VDAB wederzijds de nodige informatie uitwisselen zodat, in functie van de complementariteit, voorzien wordt in passende dienstverlening om de leefloongerechtigden te activeren richting werk.

Daarom lanceren we nu een **lokaal activeringspact**. Hiervoor worden tijdelijk extra middelen ter beschikking gesteld om de activering van leefloongerechtigden te stimuleren. Het lokaal bestuur kan hiervoor een aanvraag indienen bij het departement WSE. Het lokaal bestuur formuleert hiervoor met haar partners een engagement en plan van aanpak inzake de arbeidsmarktintegratie van de leefloongerechtigden.

Concreet wordt er in 2023 en in 2024 2 x 10 miljoen euro uitgetrokken. Dit budget zal via een trekkingsrecht verdeeld worden over alle gemeenten en steden die deelnemen. Er zal een open oproep gelanceerd worden waarbij per lokaal bestuur wordt berekend op hoeveel middelen zij maximaal aanspraak kunnen maken. Dit bedrag zal proportioneel berekend worden volgens het aantal RMI-begunstigden + Oekraïense ontheemden in dat lokaal bestuur.

Om aanspraak te maken op de middelen wordt er verwacht van het lokaal bestuur dat er leefloongerechtigden worden geactiveerd. Enkel in het geval dat het lokaal bestuur méér leefloongerechtigden kan activeren dan het Vlaamse gemiddelde (= ondergrens 22,5%⁴) worden er, per bijkomend geactiveerde leefloongerechtigde, €1000 toegekend. Dit tot het maximale bedrag is bereikt. Belangrijk hierbij is dat het lokaal bestuur inzet op de verplichte inschrijving van leefloongerechtigden en ook hier het Vlaams gemiddelde nastreeft. Er kan enkel een afrekening gebeuren voor de geactiveerde leefloongerechtigden die zijn ingeschreven bij VDAB.

⁴ Gebaseerd op een meting op basis van het Datawarehouse Arbeidsmarkt & Sociale Bescherming (AM&SB) van de KSZ. Het betreft de doorstroom naar werk van alle Vlaamse niet-beroepsactieve burgers (18-64 jaar) gekend bij het OCMW (recht op Maatschappelijke Integratie of Maatschappelijke Hulp) op 31 december 2018; gemeten één jaar later (gemeten op 31 december 2019).

Het engagement en het plan van aanpak dient afgestemd te worden met VDAB en wordt opgenomen in het actieplan van de bestaande samenwerkingsovereenkomst van het lokaal bestuur met VDAB. Als er nog geen samenwerkingsovereenkomst met VDAB is afgesloten, wordt daartoe de gesprekken opgestart. Het regiegebied wordt eveneens geïnformeerd over de engagementen. Het gaat dus om een **resultaatsgerichte financiering o.b.v. de KPI 'uitstroom naar werk'**. Het lokaal bestuur is vrij om te bepalen hoe ze de tewerkstelling bereikt. Zij kan dit onder meer door:

- In te zetten op **matching** tussen (lokale) werkgevers en werknemers;
- Een **jobbeurs** te organiseren waarbij de doelgroep in contact komt met werkgever s;
- Een **externe partner** aan te stellen die specifieke ondersteuning biedt, zoals het aanbieden van **jobcoaching of opleidingen op de werkvloer**;
- ...

Het lokaal bestuur kan er eveneens vrij voor kiezen om beroep te doen op de dienstverlening van VDAB om hen hierin te ondersteunen en/of om zich te groeperen binnen het regiegebied.

We lanceren de oproep in juni 2023 en vragen om de deelname te bevestigen tegen eind oktober 2023. Men heeft 1 jaar de tijd om resultaten te boeken. In 2024 zal deze oefening opnieuw gebeuren. Het gaat hier om eenmalige middelen die gedurende 2 jaar toegekend worden op basis van een aanvraag. De middelen worden toegekend in functie van een behaald resultaat. Doordat het lokaal bestuur afstemt met VDAB zullen de de middelen ingezet worden voor additionele acties. Dubbele financiering t.a.v bestaande specifieke projectsubsidies is in die zin uitgesloten. Dit wordt verder gewaarborgd door volgende cumulatieve voorwaarden:

- Het intekenend lokaal bestuur moet jaarlijks een inhoudelijke en financiële rapportering voorleggen aan de gemeenteraad over de genomen acties, waarna dit wordt bezorgd aan het departement WSE. Het is het departement WSE dat instaat voor de uitbetaling van de budgetten.
- Het lokaal bestuur stemt af met VDAB. De regie over het individuele traject van een leefloongerechtigde kan zowel bij het OCMW blijven als bij VDAB liggen. Het OCMW bepaalt dit in overleg met VDAB. Het lokaal bestuur, VDAB en eventuele andere partners maken afspraken over wie welke acties additioneel onderneemt. Louter gebruik maken van de gebruikelijke dienstverlening door de VDAB is onvoldoende.
- Het huidige gemiddelde uitstroompercentage van leefloongerechtigden naar werk op Vlaams niveau wordt als ondergrens genomen voor het aantal leefloongerechtigden waarvoor financiering kan verkregen worden. Deze ondergrens zorgt ervoor dat er additionaliteit is en tegelijkertijd worden goede leerlingen niet afgestraft.

De aanvragen, de administratieve opvolging en uitbetaling zal gebeuren door het Departement WSE. Er wordt uitgegaan van een tijdelijke extra personeelsbehoefte voor de opvolging van dit tijdelijke pact.

Dit lokaal activeringspact is ook een hefboom om te experimenteren met administratieve vereenvoudigingen zoals in spoor 2 van deze conceptnota zijn opgenomen en om breed de samenwerking tussen VDAB en de lokale besturen te optimaliseren.

De middelen van gemeenten die niet aan dit lokaal activeringspact deelnemen, worden herverdeeld richting de gemeenten die wel aan dit pact deelnemen.

Deze conceptnota omvat geen budgettair engagement.

De Vlaamse Regering neemt akte van het feit dat:

1. De in bovengenoemde conceptnota geformuleerde aanpak als het uitgangspunt te nemen voor de acties die zullen worden ondernomen om meer leefloongerechtigden te activeren in Vlaanderen;
2. Deze conceptnota zal voorgelegd worden aan de RVB van VDAB, de SERV en VVSG;
3. Sporen 1, 2 en 3 worden verder uitgewerkt door de Vlaams minister van Werk en sociale economie.
4. Spoor 4 verder wordt uitgewerkt door de Vlaams minister van Werk en Sociale economie en de Vlaams minister van Binnenlands Bestuur.
5. De Vlaams minister van werk en Sociale economie en de Vlaams minister van Binnenlands Bestuur een gezamenlijk schrijven zullen richten aan de lokale besturen met een toelichting van voorliggende acties.

Vlaams minister van ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

Jo Brouns

Viceminister-president en Vlaams minister van BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN,
INBURGERING EN GELIJKE KANSEN

Bart Somers